

сторінки. Обкладинка паперова, пожовкла, у чорних тонах, шрифтована, ілюстрована. Верхня кришка обкладинки паперова, вгорі містить чорним шрифтом назву видання. Під ним назва організації, яка підготувала видання. По центру зображення емблеми Союзу Гетьманців-Державників.



Рис. 1

На звороті верхньої кришки обкладинки зміст брошури, а нижче—місця передплати її у Німеччині, Чехії і Словаччині. Нижче на всю сторінку вірш Спиридона Черкасенка «Гетьман». Серед ілюстрацій фото Гетьмана Павла, його дружини Олександри та дітей: Данила, Єлизавети, Олени та інші. Всього 10 ілюстрацій.

21. Афіша-запрошення на «Летунське свято» за участю керманічів Союзу Гетьманців Державників. Автор невідомий. 1935 р. Вінніпег, Манітоба, Канада. Аркуш світло абрикосового кольору. Афіша

обрамлена чорною рамкою. У рамці чорним шрифтом текст, який розповідає про те, що відбудеться «Летунське свято», яке влаштовують українці Манітоби з нагоди срібного ювілею Короля Юрія V. Свято відбудеться 1 липня 1935. Нижче фотографічне зображення літака «Україна», лівіше у овалі летун А.Чайковський. Під зображенням текст програми заходу. У нижній частині текст англійською мовою. Афіша має згини і надриви.

Ці надходження суттєво поповнили колекцію родини Скоропадських у Музеї гетьманства.

Богдан Колосок (Київ), вчений секретар Центру пам'яткознавства НАН України і УТОПІК, кандидат архітектури

Архів у Вінніпезі про дослідження ВУАН 1930 року

В часи лихоліть на Україні українці, змушені покидати рідну землю, серед найцінніших речей везли до далеких чужих країн бібліотеки та архіви з описами рідної землі. Це був не лише засіб боротьби з ностальгією, але й спосіб зберегти і утвердити український етнос на земній кулі.

Місто Вінніпег було головним осередком українців в Канаді, їх «столицею», де діяли їхні центральні установи й засоби інформації, наукові заклади. Як в багатьох інших країнах, тут діяло товариство «Волинь», що об'єднувало земляків з покинутого краю. В 1951 р. цим товариством був створений Інститут

дослідів Волині, який ставив за мету продовжити наукові традиції житомирського «Товариства дослідників Волині», що діяло у 1900–1921 роках.

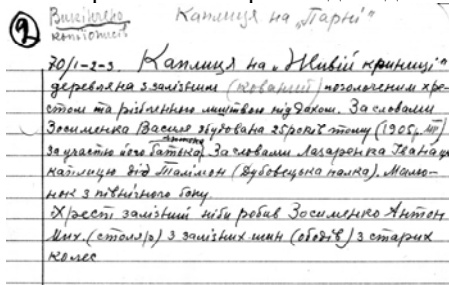


Рис. 3

Україну. Однією з таких збірок є матеріали «Етнографічної експедиції дослідів села Дідковичів Овруцького повіту Житомирщини». Вони надіслані одним з останніх керівників товариства «Волинь» та Інституту дослідів Волині Іллею Онуфрійчуком.

Згідно з написом, на конверті з цими матеріалами («малюнками»), їх автором є Андрій Андрійович Терещенко, а експедиція відбулася 1930 року за дорученням Всеукраїнської Академії наук в Києві.

Надісланими Іллею Онуфрійчуком матеріалами є папірці переважно двох типів. Першим є окремі аркуші паперу розміром 14,8x20 см, що втрачає міцність. Вони з відривного блокноту, вохристого кольору, з кресленнями та анотаціями, виконаними олівцем, аквареллю і кульковою ручкою з фіолетовою пастою. Другим – лінійовані аркуші білого паперу розміром 14x21,5 см з текстом,

виконаним кульковими ручками та олівцем. Відрізняється розміром (14,9x19,0 см) і якістю паперу, а також змістом і почерком поміток аркуш з малюнком вікна хати Сингаєвського з села Шатрище на Коростенщині, датований 1924 р. Кілька чорнильних креслень та текстів виконано на

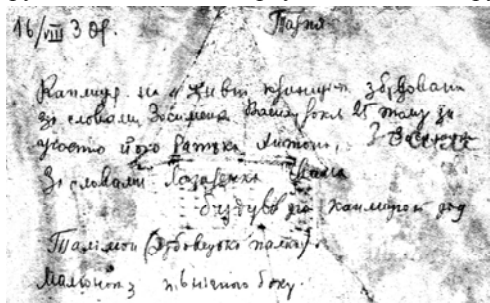


Рис. 2

клаптках паперу ще меншого розміру. На білому аркуші розміром 5,2x8,7 см з двох сторін містяться обміри двох кам'яних хрестів, на двох аркушах розміром 5,5x9 см – малюнки каменів з помітками, на аркуші 4,4x2,6 см – помітки, а на аркуші 3,9x2,7 см – «шпаргалка» з текстом на 13 позицій «Опис пам'яток старов., мистецтва і побуту». Частина матеріалів надіслана в ксерокопіях. Тексти на відривних кольору світлої вохри аркушах писались принаймні двома особами, на що вказує відмінність почерку. Який з них

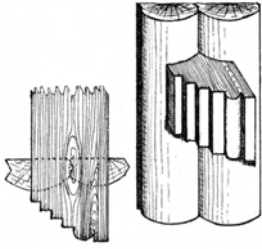


Рис. 4

належав А.А.Терещенку, не встановлено. Також різними є почерки на аркушах менших розмірів. Як засвідчує напис на конверті, «фото робив П. Юрій Кузьмич (Волиняка) в New Yorky 1977-8 року».

Враховуючи час експедиції – 1930 р. та час винайдення (1938 р.) і продажу (в Аргентині з 1943 р., в США з 1945 р.) кулькових ручок¹, можна стверджувати, що малюнки фіолетовою пастою виконані пізніше по олівцю, можливо, з метою їх більш успішного «фотографування» на ксероксі. При цьому шифри та інші текстові написи залишали в олівцевому виконанні. За змістом усі зображувані об'єкти можна поділити на такі групи:

31/III 30P
 Лазафенга, Коети
 шук)
 Надгробні хрести в Новоосово → сволока
 з «забутих»

Порт
 (Шома)

Рис. 5

- обміри подвір'їв, хат, архітектурних деталей;
- малюнки церков, христів та інших архітектурних деталей церков;
- малюнки предметів побуту;
- обміри та малюнки надгробків;

На лінійованому папері містяться пояснення до малюнків. На одному

4 Холми

Мал. 3/ Хата Лазафенга Коети (Холми), Північ.
 Північний кінець, «своєста» з «забутих»
 13/ Хата Лазафенга Коети (Холми), Північ.
 Північний кінець, «своєста» з «забутих»
 14/ Хата Лазафенга Коети (Холми), Північ.
 Північний кінець, «своєста» з «забутих»
 15/ Хата Лазафенга Коети (Холми), Північ.
 Північний кінець, «своєста» з «забутих»
 16/ Хата Лазафенга Коети (Холми), Північ.
 Північний кінець, «своєста» з «забутих»
 17/ Хата Лазафенга Коети (Холми), Північ.
 Північний кінець, «своєста» з «забутих»
 18/ Хата Лазафенга Коети (Холми), Північ.
 Північний кінець, «своєста» з «забутих»
 19/ Хата Лазафенга Коети (Холми), Північ.
 Північний кінець, «своєста» з «забутих»
 20/ Хата Лазафенга Коети (Холми), Північ.
 Північний кінець, «своєста» з «забутих»

аркуші описується від одного до більше десятка малюнків. Для перших трьох груп об'єктів при цьому дотримується порядок опису згідно шифрів документів. Таких описів, як можна судити з олівцевих поміток, було зроблено кілька примірників. Олівцем відмічали також стан копіювання і нерозбірливі слова. Копії описів не є повними. Наприклад, в них відсутні дати складання записів, які, як правило, присутні в оригіналах.

Як видно з поміток, не усі графічні матеріали були копіювані. Впорядкування надісланої збірки показало, що в ній присутні далеко не усі номери шифрів.

Все ж у цілому ця збірка свідчить про великий обсяг робіт, виконаних

Рис. 6

¹ Говоров Виталий. Шариковой ручке 70 лет // Вечерние вести. – №18 (1939). – 2008.

експедицією. Графічна і текстова частини архівних матеріалів містять багато цінної інформації про матеріальну культуру і побут одного з куточків Волині XIX – початку XX ст. Малюнки та креслення відобразили



Рис. 7

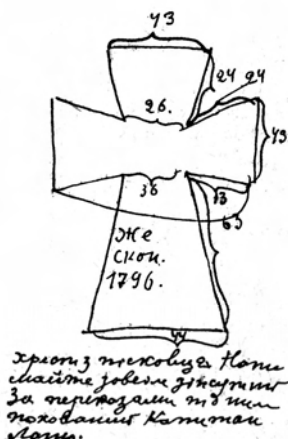


Рис. 8

значну кількість об'єктів традиційної архітектури, виконаних у різноманітті планувальних структур і конструктивних деталей. Пояснення до зображень є досить різнобічними за змістом. Крім датування часу спостережень вони містять адресу споруд, прізвища їх власників, інші відомості про них, час будівництва і майстрів, місцеві назви елементів будівель, їх матеріал, розміри, специфічні особливості.

Для прикладу наводимо зразки кількох документів.

1. Акварельний малюнок під номером 70) /1 (Рис. 1) на звороті аркуша має пояснення (Рис. 2). В комплекті документів до нього є кресленики верхівки каплиці з хрестом і різьбленої дошки з-під даху. Цей комплект супроводжується анотацією на лінійованому папері (Рис. 3).

2. Аркуш під номером 3)/1 з фрагментом зрубу (Рис. 4) на звороті має коротку анотацію (Рис. 5). Вона дублюється описом на лінійованому аркуші з поясненнями до інших малюнків (Рис. 6).



Рис. 9

3. Хрести, виконані на лицьовій і зворотній стороні клаптика паперу розміром 52x87 мм без облікового номера (Рис. 7, 8), супроводжуються запискою «Два різні хрести-надгробки».

